

La qüestió

MÉS D'UN CENTENAR DE XICOTS MORIRAN ENGUANY A LA «MILI»

Morir d'uniforme, qüestió d'estadístiques

En els primers vuit mesos de l'any passat, més de cent joves perderen la vida fent el servei militar a l'exèrcit espanyol, i més d'un miler resultaren ferits de consideració en accidents de tota mena. Aquestes xifres, procedents d'informes oficials, poden tornar a repetir-se enguany.

Fúlvia Nicolàs

Vaig a missa perquè és, o potser m'ho sembla a mi, una manera de trobar-me, perquè ací ens han pres un tros de la nostra forma de ser de cada dia...». Aquest és un fragment d'una de les cartes que Enric Pesudo Bellés, un xicot d'Almassora, envià al seu oncle Nicolàs als començaments del seu servei militar. Quasi un any després d'escriure-la, Enric morí a Madrid, en circumstàncies mai no aclarides, quan li faltava poc per acabar la mili. Els seus superiors mai no desvetlaren les causes de la mort, ni permeteren a la família veure el cadàver del xicot, que arribà a Almassora dins un taüt lacrat.

El fet que Enric Pesudo patís depressions nervioses, aguditzades per l'estada a l'exèrcit, suggerí la possibilitat d'un suïcidí, tot i que segons algunes versions la mort fou causada pel tret disparat per l'arma d'un company.

Enric, com Joan Ros Garcia, Lluís Llinars Montava, Antonio Barroso Gutierrez o Fernando Hernández Flores, ha passat a engrossar la part que ens toca de les estadístiques anuals de morts de l'exèrcit espanyol. Molts altres han resultat ferits, com Vicent Ramón Vidal, de Canals, que en el passat mes de gener es deixà a Ceuta els dos ulls i una mà, en l'explosió d'unes espoletes de trilita que estava manipulant per ordre d'un sargent. Una breu repassada pels diaris, sense necessitat de buscar massa, fa veure com són de freqüents els casos de joves morts a la mili.

Segons la revista de l'Associació Pro-Drets Humans d'Espanya, en els darrers cinc anys han mort uns 850 xi-

cots durant el servei militar, al conjunt de l'Estat espanyol. D'ells, 230 se suïcidaren. Tan sols en els vuit primers mesos de 1985, foren 75 els accidents mortals, 25 els suïcidis i més d'un miler els ferits. Són xifres tretes d'informes oficials, que s'han fet públics. Xifres que, segons explicà el ministre Narcís Serra, en una compareixença davant la Comissió de Defensa de les Corts espanyoles, «no són clarament i dramàtica superiors a les d'altres països propers a Espanya». El percentatge anual de defuncions «no naturals» durant el servei militar a l'exèrcit espanyol és del 0,06 per cent, en relació a la població de reclutes de «classe de tropa». Segons les dades proporcionades pel ministre, a França el percentatge és del 0,057 per cent, un poc més baix que el de la Gran Bretanya i el d'Itàlia.

Deixant a banda l'elevadíssim nombre de suïcidis, la major part dels morts i ferits a l'exèrcit espanyol ho són a conseqüència d'accidents de circulació —al voltant d'un 60 %— i la resta es reparteix, per aquest ordre, en accidents durant les activitats d'instrucció i maniobres i errors o imprudències en la manipulació d'armes de foc i municions. Els desplaçaments cap a casa i de retorn a les casernes, durant els permisos reglamentaris, són les ocasions en què es produeixen més accidents mortals.

Sempre amb presses, per tal d'aprofitar al màxim els pocs dies de descans, i a vegades amb l'obligació de recórrer molts quilòmetres, sembla que aquests viatges de «permís» són els més perillosos, estadísticament.

Pel que fa als desplaçaments rutinaris o de maniobres, en vehicles de l'exèrcit, també són molt nombrosos els accidents mortals. El mal estat dels

vehicles, el fet que moltes vegades condueixen camions o furgones joves soldats sense experiència, les preses i el consum de drogues, són algunes de les causes més destacades d'aquesta mena d'accidents.

Pel que fa als accidents amb armes, també la inexperiència, el desconeixement, el mal estat del material i les possibles imprudències, possibles exclusivament per una manca de control i previsió per part dels responsables, en són les principals causes. No és casual que siguin els soldats més joves i els menys preparats els que més accidents pateixen, sovint amb tràgiques conseqüències. La manipulació d'explosius per soldats no experts i mal dirigits o poc controlats és també una causa important de mortalitat, agreujada pel fet, ja clàssic en l'exèrcit espanyol, del lamentable estat dels materials.

Segons Manuel Gallent, diputat valencià del CDS i membre de la Comissió de Defensa del Congrés espanyol, «la meitat dels vehicles de l'exèrcit espanyol són inoperants, val a dir, que només serveixen per ensenyar-los en les desfilades».

Els suïcidis, que es produeixen en un nombre esfereïdament elevat —prop de 50 anuals, segons les estadístiques— són també un dels factors de mortalitat més importants dins de l'exèrcit. Un estudi realitzat pel Servei de Psicologia del Ministeri de Defensa, poc sospitós de conivències amb grups pacifistes i proclius a l'objecció de consciència, indica com a principals causes d'aquests suïcidis —i dels encara més nombrosos intents, que solen acabar amb ferides greus— el desarelament i la soledat dels soldats, el canvi bruscat de sistema de vida, i les tendències depressives de molts joves, no detectades en els succints anàlisis i exàmens mèdics previs a l'ingrés a files.

Aquest estudi, però, citat per la revista de l'Associació Pro-Drets Humans, no sembla esmentar altres factors sobre els quals s'han pronunciat amb freqüència els grups no violents i els objectors de consciència: la forta disciplina, de caràcter genuïnament irracional, el menyspreu de les característiques individuals, el tracte autoritari i en general desconsiderat, l'au-

JORDI VICENT

toritarisme, l'exaltació dels valors més conservadors i masculistes, etc. L'àmbit militar, un món allunyat de la realitat quotidiana de la major part de joves que es veuen obligats a fer el servei, tancat, desvetlla en molts xicots un fort sentiment de refús i desemparement, que pot desembocar amb freqüència en processos depressius impensables o molt difícils en la vida civil.

Segons els serveis psicològics de

És difícil determinar l'actitud previsible d'un futur soldat, en la vida civil.

l'exèrcit, el retrat-robot del soldat suïcida seria el següent: Un jove resident a Madrid o a Barcelona, que fa la mili a fora del seu indret d'origen, treballador en el sector de serveis i «immers en una crisi depressiva —diu l'informe oficial—, mediatitzada per problemes familiars o afectius». Segons aquests psicòlegs, el suïcida del soldat sol dur-se a terme entre els tres i els sis primers mesos de la mili, a la caserna, i amb molta freqüència durant els serveis d'armes —sobretot a les guàrdies nocturnes, quan el soldat està sol i pràcticament inactiu—, i quasi sempre per mitjà d'armes de foc.

Tan alarmants són les xifres de suïcidis, que Narcís Serra anuncià, ja fa alguns mesos, que «s'incrementarà el nombre d'exclusions del servei militar en funció de les malalties psicològiques, com aconsella el Servei de Psicologia de l'Exèrcit, i s'anirà amb cura especial a l'hora de seleccionar els soldats aptes».

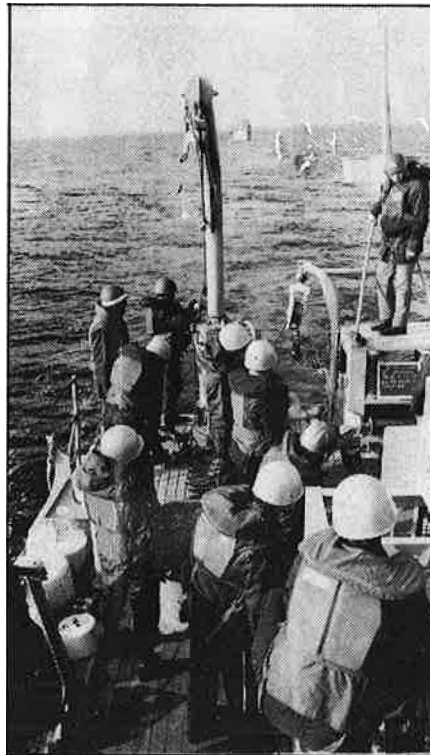
Els exàmens mèdics, tanmateix, solen obviar aquesta qüestió, si no és que el jove cridat a files hi acudeix ben proveït d'informes psicològics o psiquiàtrics propis, assegurant que pateix depressions o que és propens a patir-les. El món militar, però, és tan diferent al civil que resulta molt difícil

determinar prèviament l'actitud previsible en un futur soldat, mentre aquest continua immers en la vida civil.

D'altra banda, el consum de drogues i d'alcohol, que s'ha incrementat moltíssim en els darrers cinc anys, contribueix a augmentar el perill potencial d'accidents de tota mena durant el servei militar. Segons les dades publicades l'any passat a la premsa espanyola, procedents de la Comissió de Prevenció i Control de la Droga a l'Exèrcit, un tres per cent dels soldats es dediquen al tràfic de drogues a l'interior de les casernes, i al voltant d'un set per cent consumeix drogues diàriament, sobretot haixix i marihuana, productes que disminueixen o distorsionen la capacitat de reacció i la percepció de l'individu, tot i no resultar específicament i ràpidament perilloses per a la salut en condicions normals. Segons altres estadístiques, hi ha un 8,9 per cent de soldats que asseguren haver-se iniciat en el consum de drogues a la «mili». La necessitat de trobar vies ràpides d'evasió a la realitat que els envolta arriba a ser, per a molts soldats, preemptòria.

Una vegada un soldat ha patit un accident, sigui mortal o no, entra en la categoria —més «honorària» que altra cosa— dels «caiguts o mutilats per la pàtria». Això vol dir que, en teoria, té dret a una pensió —ell o els seus familiars, segons el cas— corresponent als «cavallers mutilats» o als «caiguts en acte de servei». Traduït en diners, i segons el diputat Manuel Gallent, que s'ha interessat personalment i públicament per alguns casos d'aquesta mena, «això suposa una prestació digna, superior en el cas dels «cavallers mutilats» al salari mínim, tot i que no sempre hi ha dret a rebre indemnització». Des de fa poques setmanes, els soldats de l'exèrcit espanyol entren automàticament en el règim de la Seguretat Social. En cas d'accident, si més no, l'Exèrcit espanyol sol proporcionar a través dels

SUÏCIDIS durant el sf.kvei militar		
Any	Suïcidis consumats	Suïcidis (rustrials)
1983 (?)	25	67
1984	41	69
1985	—	58
1982	—	57
1981	—	66
TOTAL	230	317
(») Uns el dia 30 de setembre.		

«Un material en un estat lamentable».

hospitals militars —el més important dels quals és el Gómez Ulla, de Madrid— els mitjans mèdics per a la recuperació i la cura de les ferides, com també els mitjans econòmics necessaris perquè alguns familiars puguin acompanyar el soldat ferit.

A l'hora de formalitzar els documents necessaris perquè el soldat ferit, mutilat o incapacitat per un accident, pugui rebre la pensió, els tràmits burocràtics acostumen, però, a ser lents i complicats. D'una banda, els procediments judicials militars són diferents als civils i, en gran mesura, «inaccessibles». Els advocats civils dels soldats lesionats o dels seus familiars, en cas de mort o incapacitat, veuen limitat el seu camp d'acció, fins al punt que, a vegades, «no se'ns considera en absolut», diu un d'ells.

Les dificultats per accedir als procediments judicials militars amb unes mínimes garanties d'èxit, agreujades amb gran freqüència per la por i el desconeixement que l'exèrcit desvetlla encara en un gran sector de la població, generen una forta sensació d'indefensió o de desprotecció en molts dels qui necessitarien o es veuen obligats a iniciar accions judicials per tal de veure reconeguts els seus drets. «I és que, per desgràcia, la reacció de temor i de desconeixement sol imposar-se, ben sovint, entre els contribuents», diu Manuel Gallent.

Els pares de Vicent Ramon Vidal, el xic de Canals que quedà cec i manc en un accident militar a Ceuta, s'estimen més esperar. Algun alt càrrec militar els digué que els papers de la pensió del fill, incapacitat per sempre, «amb prou feines» trigarien cinc o sis mesos a arribar, i ells no gosaven fer reclamacions, sens dubte per por de no comprometre les possibilitats del seu fill de tenir un futur econòmic exiguament acceptable. A Vicent, que tot just començava a viure, li tocà complir amb l'estadística que preveia uns quants centenars de ferits durant el servei militar. A Enric Pesudo, amb la que profetitzava més d'un centenar de morts. I diuen que encara gràcies, «perquè l'exèrcit espanyol no es situa, precisament, en el «ranking» dels que sofreixen anualment una xifra més alta d'accidents».

ACCIDENTS EN LA MILI

Causes	1983		1984		1985 (*)	
	Morts	Ferits	Morts	Ferits	Morts	Ferits
Per Mines de foc i inaniacions	32	25	160	7	77	
En mmidbfM, liitriccl) i altres acivlUti	65	29	1440	11	118	
Aifldentí »mb vthk-k	72	108	1316	54	612	
TOTAL	169	162	2916	72	807	
Toia) morts de l'I de gener dt 1980 u l'i d'abril de 1985: 848 soldats. (*) Uns el 30 de setembre.						